

Charvát, J. (2007): Současný politický extremismus a radikalismus.

Praha: Portál. 184 s. ISBN 978-80-7367-098-6

Pavel Kopecký

Abstract

The book written by a Prague political scientist attempts to give a basic outline of the theory and practice of contemporary political extremism and radicalism, with special regards to the Czech Republic.

Key words: book review, radicalism, extremism, communist movement, fascism, Nazism

Kniha *Současný politický extremismus a radikalismus* vyšla jako očividná příručka pro všechny a pro každého, což má své výhody i zápory. Zmítá se mezi lidově srozumitelným výkladem, politickou korektností ve smyslu snahy nikomu nenakrbatit čelo a příručkou pro policisty či žurnalisty, kteří s gustem užívají citově nabitě pojmy extremismus, radikalismus, komunismus, totalita... Proto je chvílemi trochu smutné vědomí, že publikace vyšla skoro dvacet let po Listopadu 1989. Publikace bohužel skutečně trpí nadbytečnými simplifikacemi, či dokonce zvláštními frázemi, neboť těžko považovat KSČM za jinou než etatistickou, rigidně – sentimentální stranu, jež bývá pro „extremismus“ výrazněji napadána jedině před volbami, když zpravidla pravicoví aktivisté postrádají vhodná agitační témata...

Úskalí práce jsou patrná již ze základních terminologických kategorií, přičemž nepřiliš pevnému pokusu o jejich vymezení je věnována první kapitola. Na ni navazují další, někdy úrovní dosti rozdílné statě. Vytvářející teoreticko-historické přehledy nacionalismu, antisemitismu, krajní pravice a levice a tak dále. (V rámci jedné z pasáží, o antietatistické levici, je pozoruhodným nepřímé označení drobného jihočeského zemana Petra Chelčického (přibližně 1390 – asi 1460), zakladatele Jednoty bratrské, jedním z prekurzorů anarchismu.)

Na tyto části navazují snahy učitele privátní vysokoškolské sféry o přiblížení rolí subkultur (viz podkapitoly Hippiies, Skinheads či Hooligans) ve struktuře radikálního chování stran věcí veřejných. Snahy o hlubší analýzy či komparace v náznacích existují, nicméně jsou očividně omezeny prostorem a redakčním zadáním, tudíž těžiště práce spočívá skutečně jenom v deskripci *vybraných* fenoménů. Práci také citelně chybí širší uchopení

inkriminovaných košatých jevů; v zásadě pracuje toliko s aspektem pravolevé osy. Kupříkladu postrádá výraznější zmínku o vysloveně nábožensky laděném radikalismu, když je islamismus (spojený mnohdy a mnohde s terorismem), též s ohledem na naše mezinárodně-bezpečnostní závazky, aktuální též pro recentní Evropu. Speciálně když bojovné muslimanství příležitostně souzní s doktrínami popíračů holocaustu. Připomeňme zde pro úplnost, že hitlerismus měl mnoho příznivců v arabském kulturním okruhu, frustrovaném z britské imperiální rozpínavosti, jež zneužila nomádského separatismu od Vysoké Porty. Srovnatelně nacismus s jeho geopolitickými ambicemi nahlížel kupříkladu soudobý perský šáh.

Ve zkratkovitém textu se bohužel objevují i zkratky v myšlení či podivné simplifikace. Tak například na straně 169 stojí následující teze: „Maoismus v Číně či Pol Potův režim v Kambodži se pokusily vyhladit celé společenské vrstvy a proměnily své země v obrovské koncentrační tábory.“ Po tomto hodně zjednodušujícím prohlášení, v němž se ČLR a Kampučia fakticky rovnají, už autor bohužel neuvádí vcelku klíčovou informaci, že jeden z nejnelidštějších systémů v dějinách, vláda Rudých Khmérů, kteří vyvraždili nejméně čtvrtinu svých spoluobčanů, otevřeně či skrytě podporovaly i bašty demokracie, jež měly nevyřízené účty s regionální mocností, Vietnamskou socialistickou republikou...

Další příbuzný přístup k výkladu minulosti krajních politických nauk nalezneme, když se praví o mimoevropském rasismu: „Rasová diskriminace představovala oficiální politiku celé řady států. Nacistické Německo a jihoafrický apartheid představují nejvýznamnější z nich.“ (S. 59) Těžko přece neodlišovat tyto povahou rozličně nesvobodné země a epochy. Konfrontace jejich pospolitostí zůstává prostě pomyslným střetem nacionálního socialismu, vlajkovou lodí obludnosti vládnutí a tzv. rasové (etnické) demokracie, v jejímž areálu stály koncentrační tábory jedině za bílé britské nadvlády proti bílým búrským osadníkům... Autor sice netvrdí, že řečené koncepce si byly rovny, leč ani je nijak neodlišuje a kontext spíše implikuje úzkou příbuznost obou režimů, což by v případě systémového oddělování ras na jihu černého kontinentu mohlo působit bizarně. Ne-li ironicky, jestliže uvážíme, jak hojná bývala v minulosti spolupráce pretorijské vlády s elitami izraelského Tel-Avivu...

Nastíněný trend se koneckonců táhne celou knihou a zasahuje i popis českého prostředí, u nějž je navíc škoda, když nenacházíme prakticky ani nástřel nějaké konkrétnější charakterizační vazby na prostředí úzce spojené střední Evropy nebo aspoň Slovenské republiky. Ačkoliv autor na stranách 103. až 105. správně zpochybňuje ono zastydlé,

polopropagandistické chápání „fašismus = komunismus“, jež po Listopadu zhusta propagovali bývalí učitelé občanky, nevymanil se svým způsobem z jeho tenat.

Co lze tudíž publikačnímu počínu s fontem neobvykle velkých písmenek skutečně vyčítat? Povšechnost, nezakotvenost v pevném názoru, opatrnické psaní, ze všech sil se předem obrňující proti bohužel dodnes, generaci od tzv. sametové revoluce (jde o půlku celé éry státostranické moci KSČ) užívané kritice. Kritice v nepravém smyslu, nálepkování. Trapnému a leckdy vysloveně zpozdilému, vycházejícímu z nedostatku argumentů. V důsledku toho jakoby poselství z Portálu tančilo mezi vejci. – Kupříkladu na straně 159 nalezneme dosti trefnou charakteristiku minulého režimu coby autoritativního, nikoliv paušálně „totalitního“, kterak říkají mnozí žurnalisté či žurnalizujícím stylem ovlivněné osoby. Ale po „A“ už není dál řečeno „B“, jelikož na prvním místě české krajní levice po roce 1989 uvádí doktor Charvát (s. 157) Komunistickou stranu Čech a Moravy (KSČM); s touto poznámkou ovšem: „vzhledem k jejímu vnitřnímu vývoji i dlouhodobému fungování uvnitř politického systému se ohledně jejího řazení mezi extremistické subjekty stále vedou spory“...

Tato stylisticky neobratná formulace vlastně uzavírá „místní“ diskuzi o pozici tradičně parlamentně opoziční síly. Je to podivné, neboť v soudobé atmosféře České republiky se dominantní nástupnická formace KSČ (autor správně připomíná, že existují některé fakticky sektářské, nesmírně marginální organizace, z nichž jednu založil čelní normalizační funkcionář Miroslav Štěpán) dávno etablovala. Sází na tvrdé voličské jádro nostalgiků a hrstku levicových idealistů či na nespokojence se „systémem“. Byť dodejme, že ke skutečné radikalitě tendující kruhy podchycuje hlavně ta část pravice, do jejíhož čela se aktuálně prosadila Dělnická strana (DS). Protiromský pohrobek kdysi vlivné SPR-RSČ Miroslava Sládka, xenofobní partaje, jež byla onehdy obnovena v Brně, sídle Nejvyššího správního soudu ČR, jenž zase nedávno rozhodl o rozpuštění její následovnice pro nebezpečnost demokracii. Což samozřejmě dotčení krajně pravicoví činovníci obratem zpochybnili ustavením Dělnické strany sociální spravedlnosti (DSSS), pročež se vlastně vysmáli „prohnilosti parlamentarismu“. Stávající KSČM (s vedením usídleným v pražské ulici Politických vězňů) se stala svým specifickým způsobem naopak oporou liberálního uspořádání společnosti, neboť stávají role zdánlivě protestující, s ostatními parlamentními aktéry plně spolupracující entity jejímu vedení zhusta vyhovuje. Přičemž se může vysmívat snahám o zpochybnění vlastní zákonnosti, a to tím spíše, protože bývají vedeny lidmi

nezřídka spojenými s předlistopadovým režimem. (Pro ilustraci dodejme, že tragikomicky působivají například požadavky na změnu názvu české komunistické strany. Buď jde o záminku k politickému zviditelňování nositelů této „ostré kritiky“, případně o naivitu osob nepovědomých staršího totožného přání J. V. Stalina či opačně jestvování západních pravicových stran s jasně levicovými názvy.)

Vidíme tedy závěrem, že kniha určená hlavně prvotním oborovým zájemcům trpí sumou občas zcela zbytečných záporů. Nalezneme i něco lapsů ryze formálních, naznačujících potíže vydavatelského rázu. Takže na nás vyskočí stranu 98 na dvě půle dělicí titulek „Ideologie stalinismu“. Celkově vzato však, navzdory všemu, nebylo by asi zcela spravedlivé Současný politický extremismus a radikalismus šmahem zatratit, ovšem je nesporně zapotřebí přistupovat k němu s krajní opatrností.